

Tez Tanıtımı II

Dr. Hakan UĞUR*

BALTACI, Naile, *Ebû Saïd el-Harrâz'ın Kitâbu'l-Keşf ve'l-Beyân, Kitâbu'l-Hakâik ve Kitâbu'l-Ferâğ Adlı Üç Risalesindeki Tasavvufî Görüşleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç Dr. Hülya Küçük, Konya 2009, XV+154 s.

Ebû Saïd el-Harrâz'ın (v. 286/899) *Kitâbü'l-Keşf ve'l-Beyân, Kitâbü'l-Ferâğ ve Kitâbü'l-Hakâik* adlı yazma eserlerinden hareketle tasavvufî görüşlerini ortaya koymaya yönelik olan *Ebû Saïd El-Harrâz'ın Kitâbu'l-Keşf Ve'l-Beyân, Kitâbu'l-Hakâik ve Kitâbu'l-Ferâğ Adlı Üç Risalesindeki Tasavvufî Görüşleri* adlı bu çalışma; giriş, iki bölüm ve sonuçtan meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde Harrâz'ın hayatı, eserleri, suffî hocaları, talebeleri ve kendinden sonraki dönemlere etkileri hakkında bilgi verilmiştir. Eserleri hakkında verilen bilgilerde eserlerin baskıları ve yazma nüshaları hakkında da bilgi sunulmuştur. "Etkileri" başlığı altında, ilk dönem tasavvuf kaynakları ile bazı temel eserler olan Serrâc'ın (v. 378/988) *el-Lüma'* adlı eseri, Kelâbâzî (v. 380/990), Kuşeyrî'nin (v. 465/1072) *er-Risâle*'si, Hucvîrî (v. 470/1077), Gazzâlî (v. 505/1111), Ferîdüddîn Attâr (v. 618/1221), Sühreverdî (v. 632/1240), Şa'rânî (v. 973/1565) gibi âlimlerin eserlerinde Harrâz'ın kaynak olarak kullanıldığı yerler tespit edilmiştir.

"*Harrâz'ın Üç Eseri ve Tercümelei*" başlıklı birinci bölümde Harrâz'ın adı geçen üç adet yazma eserinin öncelikli olarak geniş çapta tanıtımları yapılmış, eserlerin asılları ve tercümelerine yer verilmiştir. Yazma olarak Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Yazma Eserler

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. e-posta: hugur@selcuk.edu.tr

Koleksiyonu'nda bulunan bu eserlerin başka bir nüshasına rastlanmadığı belirtilen eser, bu yazmaların gün yüzüne çıkarılması açısından da oldukça önemli bir çalışmadır. Çalışmada kaynak gösterilmekle yetinilmeyip eserlerin tercümelerinin de yapılmış olması bundan sonra Harrâz ile ilgili yapılacak olan çalışmalar için büyük kolaylık sağlayacaktır.

İkinci bölümde ise Harrâz'ın adı geçen yazma eserlerinde yer alan tasavvufî haller, makamlar ve kavramlar hakkında (ârif ve mârifet, fenâ ve bekâ, velâyet-nübüvvet, zikir, tevhîd, ihlâs, şevk, havf ve recâ, muhabbet, kader-saîd-şakî, tevekkül, vera, irade-mürîd, riyâzet-mücâhede-tevfik) onun görüşleri tespit edilmiştir. Bu bölümde Harrâz tarafından temellendirildiği ifade edilen fenâ ve bekâyâ da değinilmiştir. Ayrıca Harrâz tarafından sadece tanımı yapıp hakkında kapsamlı bilgi verilmeyen kavramlara da müstakil bir başlık altında yer verilmiştir. Çalışma, ulaşılan sonuçların özetlendiği sonuç bölümü ile bitirilmektedir.

Baltacı'nın tespitine göre Harrâz'ın bu eserlerindeki görüşleri içerik olarak sonraki Tasavvuf kaynaklarıyla örtüşmesine rağmen diğer kaynaklarda Harrâz'a atfedilen sözlere bu çalışmada esas alınan eserlerde rastlanmamıştır. Tasavvuf Tarihi'nde fenâ ve bekâ hakkında ilk söz söyleyen kişi olarak bilinen Harrâz'ın *Kitâbu'l-Hakâik*'te tanımını yaptığı kavramlar arasında fenâ ve bekâ bulunmamaktadır. Araştırmacının tespitine göre Harrâz, değindiği bütün kavramları fenâ ve bekâ perspektifinden ele almaktadır.

Kitâbü'l-Keşf ve'l-Beyân tamamıyla enbiyâ ve evliyâ arasındaki üstünlük problemini tartışmaktadır. Araştırmacıya göre bu husus, ilgili problemin o günkü tartışma konuları arasında yer aldığını göstermektedir. Harrâz, diğer bir eseri olan *Kitâbü'l-Hakâik*'ta yetmiş iki adet kavramı tanımlamakta ve her birisini kısa birer cümle ile izah etmektedir. Araştırmacıya göre Harrâz, bu kavramları seyr-i sülûkün aşamaları olarak değerlendirmektedir. *Kitâbü'l-Ferâğ*'da ise Tasavvuf yolunda bulunan kişinin ruh hali irdelenmekte, karşılaşılabilecek durumlar hakkında yol gösterici tahliller yapılmaktadır.

Harrâz ve eserleri hakkında bundan sonra yapılacak araştırmalarda müstağni kalınamayacak olan bu çalışma hem hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermek hem de ona ait olan ve yazma olarak bulunan üç risalenin tercümelerini sunmuş olmakla ilk dönem Tasav-

vuf kaynakları hakkındaki çalışmalara önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca Tasavvuf Tarihi ile ilgili yapılacak ilk dönem araştırmalarında da kaynak olarak kendisinden faydalanılacak bir çalışma meydana getirilmiş olmaktadır.